

7 ימים • 25.07.2018

שיטת הצפרדע

האפליה תגיע לכל אחד ואחת מאיתנו, ובדרכים הכואבות ביותר. מחשבות בעקבות הפגנת השוויון בכיכר רבין מיקה אלמוג

אז מה הביא 80 אלף אנשים לכיכר רבין ביום ראשון האחרון?

יש את הסיבות הברורות: ההצבעה על חוק הפונדקאות, שלא רק שהשאירה על כנו מצב שמפלה בין אזרחים, אלא עיגנה את האפליה בחוק, במדינה שעדיין מכנה את עצמה "דמוקרטית". וכמובן השקר הבוטה של נתניהו שאמר מפורשות שיתמוך בחוק, ואז הצביע נגדו.

אבל זו לא הפעם הראשונה – זה לא החוק הראשון שמפלה בין אזרחים, ובוודאי לא הפעם הראשונה שביבי משקר במצח נחושה. ייתכן שמה שהביא 80 אלף מפגינים לכיכר הוא משהו גדול יותר – אולי התחיל להבשיל הרגע שבו אזרחי ואזרחיות ישראל מבינות ומבינים דבר חשוב ובסיסי: איש מאיתנו לא חסין. אף אחת מהזכויות שלנו כבר לא ברורה מאליה. לא הזכות להביא ילדים לעולם, וגם לא אף אחת מהזכויות האחרות שאנחנו תופסים כבסיסיות ביותר – הזכות לחיות לפי אמונותינו, הזכות לבחור איפה נחיה, הזכות לומר מה אנחנו חושבים.

זו תובנה כואבת ומבהילה. אנחנו לא רוצים להאמין שזו המציאות שלנו, כי המשמעות היא שנצטרך להילחם, יום וליילה, ללא הפסקה. נצטרך לחיות בתוך הכאב הזה, להקריב זמן ואנרגיה ונוחות, לפגוש עימות פנים אל פנים. אנשים לא אוהבים להבין שקורה להם משהו רע. לעיתים קרובות, כגודל הקטסטרופה כן גודל ההדחקה. אבל הגיע הרגע להודות: הגוש הזה שאנחנו מתעלמים ממנו, שלא הלכנו לרופאה לברר מהו כי לא רצינו לשמוע את התשובה – הגוש הזה יהרוג אותנו אם לא נכיר בו ונתמודד איתו, כאן ועכשיו. מה שקורה במדינת ישראל הוא הרג שיטתי של שלטון דמוקרטי. שבע מלחמות היו פה, אבל אף אויב לא מסוכן כמו ממשל שתוקף את עמו.

קחו רגע לצפות בהצבעה על החוק כפי ששודרה בערוץ הכנסת. נתניהו אומר "נגד" בשקט, ואז יושב שקט, נינוח ואפילו לרגעים מחויך בזמן שהמהומה מתרחשת סביבו. ה"כ יואל חסון וח"כ סתיו שפיר מוחים בקול ומוצאים מהאולם. מדובר הרי בהצבעה דמוקרטית, והם אלה שמפריעים להליך התקין. כי על פי חוקי הדמוקרטיה אסור להפריע להליך הצבעה בכנסת, אבל מותר להודיע קבל עם ועדה שתתמוך בחוק, ואז להצביע נגדו. לשקר זה דמוקרטי, למחות בקול נגד השקר — לא. ביבי יודע זאת היטב.

שימוש בהליכים דמוקרטיים כדי לרוקן דמוקרטיה מתוכן זה לא המצאה של נתניהו – עשו את זה לפניו פוטין ברוסיה, צ'אבז בווניצואלה, ארדואן בטורקיה; זה קרה גם בפיליפינים, בפולין, בסריילנקה – והרשימה עוד ארוכה. וזה קורה, בימים אלה ממש, בארצות-הברית של אמריקה. נתניהו פשוט מאוד-אוד טוב בזה, והוא עושה את זה כבר המון זמן. זו שיטת הצפרדע במים חמים – אי-אפשר לזרוק צפרדע למים רותחים, היא תקפוץ מיד החוצה. לכן מחממים בהדרגה, מעלה אחר מעלה. כל עוד המים רק חמימים, אין לצפרדע סיבה לברוח. כשהטמפרטורה מייצרת סכנת חיים כבר אין לה דרך לברוח. לא צריך טנקים ברחובות כדי לחסל דמוקרטיה. השיטה ההדרגתית והעקבית הרבה יותר אפקטיבית, כי עד שאזרחיות ואזרחי המדינה מבינים מה באמת קורה סביבם – כשמגיע הרגע שבו ההדחקה נעשית בלתי אפשרית – כבר מאוחר מדי.

כבר עכשיו, היום – יולי 2018, אב ה'תשע"ח, מדינת ישראל היא לא באמת דמוקרטיה. כי בראשה עומד רודן – שנבחר בבחירות דמוקרטיות, כן, שוב ושוב, כן – גם זו כמובן לא המצאה כחול-לבן. רודן שנבחר באופן דמוקרטי משתמש ומגן על עיקרון אחד בלבד של השיטה הדמוקרטית: עקרון הכרעת הרוב. הוא מייצר לעצמו רוב שלטוני על ידי חיבור בין אינטרסים של קבוצות שבהן הוא יכול לשלוט, ומשם הדרך סלולה. אבל עקרון הכרעת הרוב לבדו אינו דמוקרטיה. רוב הרי יכול להשתלט על מדינה גם בכוח. רוב יכול לקבל החלטות אכזריות, מפלות, אלימות ואיומות כלפי כל מי שאינו חלק ממנו, וגם כאן ההיסטוריה – וגם ההווה במקומות רבים בעולם – מלאים דוגמאות מקפואות דם. לכן דמוקרטיה אינה אך ורק שלטון הרוב, אלא מתבססת על עוד כמה עקרונות: עקרון הפלורליזם, עקרון הסובלנות, עקרון זכויות אדם ואזרח, עקרון שלטון החוק, עקרון הגבלת השלטון, עקרון הפרדת רשויות.

בואו נקרא את הרשימה הזו שוב, הפעם לאט יותר:

• עקרון הפלורליזם

• עקרון הסובלנות

• עקרון זכויות אדם ואזרח

• עקרון שלטון החוק

• עקרון הגבלת השלטון

• עקרון הפרדת רשויות

וכעת בואו נשאל: על כמה מהעקרונות האלה מגינה ממשלת ישראל בחירוף נפש? וכמה מהם נדרסים ברגל גסה, כשהמגף שעוטף את אותה רגל הוא עקרון הכרעת הרוב?

אני מניחה שאם יישאלו, רוב הישראלים יגידו שהם מאמינים בדמוקרטיה וחפצים בה. אבל בפועל, אנחנו רוצים דמוקרטיה לעצמנו. הבעיה היא שאין דבר כזה. מה שמעניין את רובנו הוא לא באמת דמוקרטיה, אלא השימור של הזכויות שלנו עצמנו. אבל הפרת זכויות שמתחילה בקבוצות מיעוט ובאוכלוסיות מוחלשות, בסופו של דבר תגיע לכל אחד ואחת מאיתנו. רובנו לא מבינים זאת, וזה לא מקרי. איי-ההבנה היא חלק מתהליך ארוך ומכוון של הפרד ומשול, שמפרק את החברה לחלקיה, משסה אותנו אלה באלה ומלמד אותנו כבר שנים לדאוג רק לעצמנו. לכן כיכר רבין לא התמלאה במחאה על חוק הלאום, כשממשלת ישראל הודיעה לאזרחיה הערבים שעקרונות ה"דמוקרטיה" הישראלית לא חלים עליהם יותר – גם אם הם אזרחיות ואזרחים שומרי חוק, שוחרי שלום, תורמים לחברה, לכלכלה; גם אם לחמו במלחמות ישראל והקריבו קורבנות ענק לטובת הקיום של כולנו פה.

נניח שבמקום העבודה שלנו היו מודיעים שלעובדים מעל 1.70 מטר מותר לצאת להפסקת צהריים, ולעובדים מתחת ל-1.70 מטר אסור. ונניח שבגן הילדים שבו לומדים ילדינו היו מודיעים שילדים עם עיניים כחולות יכולים לשחק בחצר, אבל ילדים עם עיניים חומות לא יכולים. ונניח שאנחנו חלק מהאוכלוסייה שעדיין נהנית מזכויות, מתוקף היותנו מעל 1.70 מטר והורים לילדים תכולי עיניים. האם היינו מקבלים את החוקים החדשים באדישות? סביר להניח שלא. כי היה לנו מאוד ברור שהחוק הבא בדרך, ויש סבירות גבוהה שהפעם אנחנו נהיה ברשימת הנפגעים.

האפליה תגיע לכל אחד ואחת מאיתנו, ובדרכים הכואבות ביותר. לא אולי – לבטח. כי לכולנו יש זכויות אדם, וכשהנורמה משתנה ומאפשרת פגיעה בחלק מזכויות האדם של חלק מהאוכלוסייה, היא מתירה בפועל פגיעה בכל זכויות האדם של כל האוכלוסייה. זו רק שאלה של נסיבות.

יש הרבה סיבות שבגללן דווקא המאבק הזה מילא את הכיכר ברבבות אדם. בין השאר כי מדובר באוכלוסייה מופלית אבל לא מוחלשת. אך בסופו של דבר זה לא משנה איזו קבוצה תוביל את הסירוב הקולקטיבי של עם ישראל לשתוק נוכח ממשל שתוקף אותו שוב ושוב. העיקר שנבין: דמוקרטיה לחלק מהעם ולא לכולו אינה דמוקרטיה. זה משטר רודני. ומה שקורה כאן הוא קרב – לא על הבחירות הבאות. זה קרב על עצם קיומנו.